

Готра В. В.,
професор кафедри економіки підприємства
Кошіль О. І.,
студентка економічного факультету
Ужгородського національного університету

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Процеси державотворення потребують не лише оновлення або покращення елементів системи державного управління, що працюють не достатньо ефективно, а й значної зміни механізмів держави, зокрема правового й організаційного забезпечення процесу регулювання децентралізації, яке є важливим фактором для досягнення ефективності державного управління.

Децентралізація — це передача значних повноважень та бюджетів від державних органів органам місцевого самоврядування. Так, щоб якомога більше повноважень мали ті органи, які ближче до людей, де такі повноваження можна реалізовувати найуспішніше [1].

Впровадження реформи децентралізації почалося на базі "Стратегії-2020" президента України, ухвалення "Концепції реформи місцевого самоврядування" а згодом і план заходів щодо його реалізації. Одним із перших кроків на шляху реформування інституту місцевого самоврядування стало прийняття 17 червня 2014 року Закону України «Про співробітництво територіальних громад», який створив правову основу співробітництва громад у сфері реалізації спільних проектів, спільного фінансування утворення та функціонування комунальних підприємств, установ та організацій. На початок квітня 2018 року створено вже 728 об'єднаних територіальних громад (ОТГ). До складу цих ОТГ увійшли 3378 колишніх місцевих ради. Зараз 6,3 млн. людей проживають в ОТГ [2].

Найголовніша їх функція - формування та виконання бюджету, створеного зусиллями громади. Якщо раніше усі податки, зібрані з громади, йшли "нагору", а звітди розподілялися «по низах», то зі стартом децентралізації ситуація кардинально змінилась - лише певний відсоток податків йде в державну казну, а решта лишається місцевим органам влади. Відтепер очільники селищ та міст не можуть скаржитись на те, що не отримали кошти від держави і їм не потрібно ходити випрошувати - вони ці ресурси вже мають.

Важливим кроком процесу децентралізації влади є передача ресурсів та фінансів на місця, тому одним із завдань було внесення змін до Бюджетного та Податкового кодексів України. З 1 січня 2015 року стартував процес фінансової децентралізації, що зробив місцеві бюджети більш незалежними від державного бюджету у його формуванні та виконанні. Функціонування такої системи акумулювання коштів на місцях сприяє значному збільшенню доходів громад та ефективному використанню коштів за необхідним цільовим призначенням. Завдяки цим змінам, місцеві бюджети зросли на 162,4 млрд. грн.: з 68,6 млрд. в 2014 до 231 млрд. грн. в 2018 році (прогноз МФУ за січень – лютий 2018 року). Частка місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України постійно зростає і на

кінець 2017 року склала 51,2 % (у 2015 році - 45,6%). (у 2018 році повинен збільшитись до 51,5%). Місцеві податки та збори у власних доходах місцевих бюджетів з 0,7% у 2014 збільшились до 27,3% у 2017 році, та за прогнозами МФУ будуть становити 30,0% до кінця 2018 року [3].

Також важливим аспектом процесу розширення повноважень територіальних громад стало схвалення Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 січня 2018 року, відповідно до якого Держгеокадастр має передати землі державної власності за межами населених пунктів у комунальну власність об'єднаних територіальних громад до кінця 2018 року. Отже, уряд розширив автономію громад у вирішенні земельних питань, що цілком логічно і відповідає попередньо ухваленим стратегічним положенням та міжнародній практиці [3].

Нині міжбюджетне фінансування в країні має низку проблем: бюджетна децентралізація передбачає більш широкий спектр повноважень місцевим органам влади, ніж він зараз є у центральних органів влади України; неузгодженість між зобов'язаннями за видатками та їх джерелами і обсягами фінансування; місцеві органи влади не мають важелів і стимулів до збільшення надходжень до бюджетів, а також не мають права самостійно, прозоро, у повному обсязі здійснювати управління власними ресурсами; на протязі тривалого часу система міжбюджетного фінансування розвивалася непередбачувано. Вона не мала науково-методичних підходів до їх розрахунків; недосконала інституційна та правова база міжбюджетного фінансування не дає поштовх до розвитку інфраструктури регіонів і не сприяє забезпеченню суспільних благ [4].

Отже, можна запровадити такі шляхи вирішення проблем децентралізації в Україні:

- вдосконалити правову та інституційну базу системи міжбюджетного фінансування та розмежувати повноваження між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування на засадах децентралізації влади;

- максимально залучати населення до прийняття управлінських рішень, сприяти розвитку форм прямого народовладдя;

- створити належні матеріальні, фінансові та організаційні умови для забезпечення здійснення органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень;

- запровадити механізм державного контролю за відповідністю Конституції та законам України рішень органів місцевого самоврядування та якістю надання населенню публічних послуг;

- для кожного рівня органів місцевої влади окреслити коло відповідальності та міри покарання. А контроль та відповідальність є підґрунтям децентралізації.

Список використаних джерел:

1. Що таке децентралізація і навіщо вона всім нам? - простими словами про реформу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua>

2. Гатеж В.М. Окремі аспекти процесу децентралізації влади в Україні / В. М. Гатеж // СумДПУ імені А.С.Макаренка. – травень, 2018. ч.1, с. 141-144.

3. Децентралізація в Україні [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ: Мінрегіон, 2014-2018. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/>
4. Калініченко Є. В., Тельнова Г. В. Децентралізація на сучасному етапі розвитку України / Є. В. Калініченко, Г. В. Тельнова // Научний вестник ДГМА. – листопад, 2017. - № 3 (24Е), с. 115-120.